

LATVIJAS REPUBLIKAS 12.SAEIMAS

Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013.gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus un turpmākajām darbībām, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā

sēdes

PROTOKOLS Nr.18

2015. gada 11. maijā

Rīgā, Saeimas ēkā Jēkaba ielā 11, Saeimas Sarkanajā zālē

Sēde sākas plkst. 10.00, beidzas plkst. 11.59.

Sēdi vada komisijas priekšsēdētājs **Ringolds Balodis**

Protokolē Saeimas deputāta Ringolda Baloža palīgs **Krišjānis Bebers**

Piedalās:

komisijas sekretārs **Ints Dālderis;**

Komisijas locekļi:

Aleksejs Loskutovs,

Kārlis Krēsliņš,

Inguna Rībena,

Inguna Sudraba,

Mārtiņš Šics,

Zenta Tretjaka,

Igors Zujevs,

Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurors

Arvīds Kalniņš;

Iekšlietu ministrs **Rihards Kozlovskis;**

Iekšlietu ministrijas parlamentārā sekretāre, ministra padomniece **Evika Siliņa;**

Aizsardzības ministrijas Krīzes vadības departamenta Mobilizācijas un uzņēmējvalsts atbalsta plānošanas nodaļas vadītājs **Aigars Liepiņš;**

Latvijas Republikas Zemessardzes majors **Arvīds Sarkans;**

Rīgas domes deputāts **Dainis Turlais;**

Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvis **Edvīns Bartkevičs;**

Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta direktora vietniece neatliekamās medicīnas palīdzības jautājumos **Renāte Pupele**;

Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta Katastrofu medicīnas gatavības plānošanas un koordinācijas nodaļas vadītāja **Olita Kravčenko**;

Latvijas Pasākumu centru asociācijas valdes priekšsēdētājs **Dainis Vītols**;

Latvijas Juristu apvienības pārstāvis **Dainis Šaicāns**;

Latvijas Juristu apvienības pārstāvis **Sergejs Mahņovs**;

Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas priekšsēdētājs **Ainārs Latkovskis**;

Latvijas Lielo pilsētu asociācijas izpilddirektors, 12. Saeimas deputāts **Māris Kučinskis**;

Latvijas Ugunsdzēsības asociācijas valdes priekšsēdētājs **Ilgvars Cēris**;

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Pašvaldību departamenta direktora vietnieks **Arnis Šults**;

Valsts policijas priekšnieka vietnieks, Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieks **Andrejs Grišins**;

Rīgas Tehniskās universitātes Darba un civilās aizsardzības katedras profesors **Vladimirs Jemeljanovs**;

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta priekšnieka vietnieks **Kristaps Eklons**;

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Civilās aizsardzības pārvaldes priekšnieks **Mārtiņš Baltmanis**;

Biedrības "Zolitūde 21/11" pārstāvis **Imants Burvis**;

Biedrības "Zolitūde 21/11" pārstāve **Regīna Ločmele – Luņova**;

Juristu biedrības prezidents **Aivars Borovkovs**.

Aicinātie, bet sēdē nepiedalījās:

Latvijas Zvērinātu advokātu padomes loceklis **Andris Rukmanis**;

Nacionālās aizsardzības akadēmijas pārstāvis **Māris Aperāns**;

Nacionālās aizsardzības akadēmijas pārstāvis **Artūrs Oliņš**;

DARBA KĀRTĪBA

2013.gada 21.novembrī notikušās Zolitūdes traģēdijas glābšanas darbos iesaistījās gan valsts un pašvaldības iestādes, gan nevalstiskās organizācijas, gan arī komercsabiedrības, kas palīdzēja traģēdijas seku novēršanā. Šī traģēdija uzskatāmi parādīja, cik būtiska krīzes situācijās ir operatīva glābšanas dienestu un pašvaldību savstarpējā sadarbība, kuru valdībai ir jāspēj aktīvi un pārliecinoši koordinēt. Ņemot vērā iepriekš minēto, 11.05.2015. sēdes darba kārtībā ir iekļauti šādi jautājumi:

1. Par glābšanas dienestu un pašvaldību savstarpējo sadarbību krīzes situācijās: Zolitūdes traģēdijā gūtās pieredzes ņemšana neņemšana vērā.

*Runātāji: Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta **deleģēts pārstāvis**, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta **deleģēts pārstāvis**, Valsts policijas **deleģēts pārstāvis**, Rīgas domes deputāts **D.Turlais**, Latvijas Pašvaldību savienības **deleģēts pārstāvis***

2. Par civilās aizsardzības plānošanu un valdības koordinējošo lomu krīzes situācijās.

*Runātāji: iekšlietu ministrs **Rihards Kozlovskis**, Aizsardzības ministrijas **deleģēts pārstāvis**, Latvijas Republikas Zemessardzes **deleģēts pārstāvis**, Rīgas domes deputāts **D.Turlais***

R. Balodis atklāj sēdi.

K. Eklons stāsta, ka Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta (turpmāk—VUGD) sadarbība ar pašvaldībām primāri balstās uz civilās aizsardzības plānu, kas tiek izstrādāts ciešā sadarbībā ar katru konkrēto pašvaldību. Plānā tiek paredzēti visi potenciālie apdraudējumi konkrētajā administratīvajā teritorijā, kā arī rīcības modelis iesaistītajām institūcijām apdraudējuma iestāšanās gadījumā. Katrā pašvaldībā ir izveidota Civilās aizsardzības komisija. Komisijā tiek iekļauti pilnīgi visu institūciju pārstāvji, kuri potenciāli varētu būt iesaistāmi kāda apdraudējuma vai notikuma seku pārvarēšanā. Komisijai, nepieciešamības gadījumā, bez jau esošajiem komisijas locekļiem ir tiesības piesaistīt arī jebkurus citus speciālistus vai atbildīgo institūciju pārstāvjus. Šobrīd valstī ir izveidota 71 civilās aizsardzības komisija. Vairākas komisijas ir apvienotas, proti, tajās strādā vairāku pašvaldību pārstāvji kopā. Tās ir izveidotas pēc pašvaldību iniciatīvas, un lielākoties priekšsēdētājs šajās komisijās ir lielākās pašvaldības pārstāvis. Ņemot vērā to, ka pašvaldībām krīžu pārvarēšana nav ikdiena, regulāri tiek organizētas mācības. Mācības, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, tiek organizētas paaugstinātas bīstamības objektos. Mācībās pašvaldību pārstāvjiem ir praktiska iespēja iepazīties ar katra bīstamā objekta specifiku un iespējamajiem apdraudējumiem. Apzinoties, ka pašvaldību personālsastāvs mainās, ir izstrādāta kārtība civilās aizsardzības komisijas locekļu apmācībai. Atzīmē, ka, ja notiek liela mēroga katastrofa, kā, piemēram, plūdi Daugavpilī un Ogrē, tad no VUGD centrālā

aparāta tiek komandēti pārstāvji uz vietējām civilās aizsardzības komisijām. Saistībā ar secinājumiem pēc Zolitūdes traģēdijas norāda, ka Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma projektā ir iestrādāta norma, kas ļauj pašvaldībām piesaistīt privātpersonu resursus glābšanas darbu veikšanai. Pašlaik šādas tiesības ir tikai atbildīgajai institūcijai, kas organizē glābšanas darbus. Pēc traģēdijas tika izstrādāta papildus apmācības programma civilās aizsardzības komisijām. Lielākajās pilsētās apmācību veica centrālā aparāta darbinieki, pārējās pašvaldībās–vietējo struktūrvienību komandieri. VUGD jau pirms Zolitūdes traģēdijas bija konstatējis, ka pašvaldību vadītājiem nav pietiekamas iemaņas ārkārtas situāciju izsludināšanā. Tāpēc tika izstrādāts likums “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli”, kas nosaka kārtību, kādā izsludina ārkārtas situāciju. Līdz Zolitūdes traģēdijai Valsts civilās aizsardzības plānā ēku sagraušanas riski bija ietverti zemestrīču gadījumos. Pēc Zolitūdes traģēdijas, šis risks ir izdalīts atsevišķi. Tagad ēku sagraušanas gadījumos ir noteikts ievērojami detalizētāks rīcības modelis iesaistītajām institūcijām. Atzīst, ka Zolitūdes gadījumā ir bijušas problēmas ar tehnikas piesaisti, tāpēc ir izstrādāti saraksti ar privātpersonu rīcībā esošo tehniku un kontaktinformāciju. Šie saraksti ir izvērsti pēc iespējas plašāk, jo jāņem vērā, ka tie ir privātie resursi un nepieciešamības gadījumā, var nebūt dienesta rīcībā. Tā kā starp civilās aizsardzības komisijām un VUGD ir cieša sadarbība, tad šie saraksti praktiski ir arī pieejami pašvaldībām.

D. Turlais norāda, ka civilā aizsardzība ir valsts funkcija, līdz ar to tā ir jāorganizē centralizēti. Jebkurā ārkārtas situācijā, neatkarīgi no tās mēroga, ir nepieciešams nodrošināt varas un resursu centralizāciju. Lai tam, kam ir deleģēta procesa vadība būtu arī tiesības rīkoties ar resursiem. Atzīmē, ka šajā sakarā daudz kas tika izdarīts vēl pirms Zolitūdes traģēdijas, saistībā ar notikušajām vētrām un elektroenerģijas zudumiem. Pašlaik pašvaldību rīcību civilās aizsardzības jomā regulē vairāk kā 12 likumi, tajos ir aprakstīta pašvaldības loma civilās aizsardzības jomā, tomēr “tā vairāk vai mazāk ir atbalsta funkcija”. Pašvaldību iespējas ir ļoti dažādas, piemēram, Rīga var atļauties uzturēt savus glābējus un civilās aizsardzības nodaļu, bet citām pašvaldībām trūkst līdzekļu pat pamatvajadzībām. Civilās aizsardzības funkciju nododot pašvaldībām, būtu jāpiešķir attiecīgs finansējums civilās aizsardzības uzdevumu veikšanai, bet, ņemot vērā pašvaldību finansēšanas modeli, to noteikt ir praktiski neiespējami. Stāsta par Zolitūdes glābšanas darbiem. Uzsver, ka sadarbība starp daudzajiem iesaistītajiem dienestiem balstījās uz izpratni par atbildību, brīvprātību un vēlmi palīdzēt. To, ko valsts dienesti lūdza pašvaldībai, tas arī pēc iespējas labāk tika izpildīts, bet norāda uz koordinācijas problēmām. Piemēram, glābšanas darbu vadītājs norādīja, ka ir nepieciešams autobuss, par to uzzināja viena amatpersona, kura nekavējoties sazinājās ar personu, kuras rīcībā ir autobusi. Tai pašā laikā par vajadzību uzzināja arī citas amatpersonas (domes priekšsēdētāja vietnieks, izpilddirektors, policijas priekšnieks), kuras arī sazinājās ar šo personu. Radās jautājums, vajag vienu vai piecus autobusus, jo ir pieci zvanītāji. Tomēr uzsver, ka šādās situācijās svarīgākais ir vadības jautājums un tam pakārtots ir koordinācijas jautājums. Vadība ir process, kurš sākas ar informācijas vākšanu, lēmumu izstrādāšanu, rīkojumu un uzdevumu formulēšanu un sniegšanu konkrētajiem izpildītājiem, šo rīkojumu izpildes nodrošināšana, kontrole. Attiecīgi koordinācija ir pakārtota vadības procesam. Ar koordināciju nav iespējams aizstāt vadību, tāpēc civilajai aizsardzībai ir jābūt valsts funkcijai (valsts institūcija ir tā, kurai jāvada process). Vadības forma no situācijas uz situāciju prasa elastību, tāpēc to visdrīzāk nav iespējams precīzi noteikt ar likumu. Uzslavē VUGD, jo arī pirms traģēdijas katru gadu tika organizētas mācības ar pašvaldību dalību. Iesaka mācību obligātumu un

periodiskumu noteikt normatīvajā aktā. Mācības ir visefektīvākais līdzeklis, kā sakārtot valsts un pašvaldību sadarbību katastrofu gadījumos.

E. Bartkevičs piekrist D. Turlajam, ka pašvaldību kapacitātes atšķiras. Ārkārtas situācijās vissvarīgākā ir operatīva darbība, līdz ar to arī jautājums par to, kas nodrošina vadību un vai vadība ir kompetenta. Saistībā ar to, ka pats būdams Ogres mērs, vadījis Civilās aizsardzības komisiju plūdu laikā, uzsver, ka visi komisijā deleģētie cilvēki ir bijuši kompetenti. Šajā komisijā darbojušies pārstāvji no VUGD, Zemessardzes, Valsts policijas, „Latvenergo”, HES, „Sadales tīkliem”. Uzsver mācību lielo nozīmi iedzīvotāju un atbildīgo institūciju spējā attiecīgi rīkoties ārkārtas situācijā. Ir jāparedz pašvaldībām līdzekļus, ārkārtas situāciju pārvarēšanai, citādi veidojas situācija, ka darbi tiek organizēti par naudu, kas, piemēram, paredzēta pašvaldības bērnu dārzam vai sociālajam dienestam. Ir jau bijuši gadījumi, kad pašvaldībām ārkārtas situācijās nākas skaitīt naudu, par to, cik ārkārtas situācijas pārvarēšana izmaksās. Norāda, ka pēc pašreizējās likumdošanas pašvaldības nevar izsludināt ārkārtas situāciju, un seku novēršanā iesaistās tikai VUGD. Tā kā arī pašvaldības ir spējīgas sniegt palīdzību ārkārtas situāciju gadījumos, tad tām arī būtu jānodod tiesības izsludināt īpašu tiesisko režīmu.

A. Latkovskis stāsta, ka pēc glābšanas darbu pabeigšanas tika rīkota Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas sēde, kurā dalību ņēma glābšanas darbos iesaistīto institūciju pārstāvji. Uzskata, ka glābšanas darbi kopumā tika organizēti labi, bet nācās arī konstatēt, ka ir nepieciešams precizēt iesaistīto institūciju pienākumus un tiesības. Tika palielinātas kompensācijas glābējiem. Saistībā ar Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma projektu, pauž viedokli, ka tas ir jāsaskaņo ar Latvijas Pašvaldību savienību, jo šie jautājumi attiecas uz pašvaldībām gandrīz tikpat lielā mērā, cik uz centrālās varas institūcijām. Svarīgs ir jautājums par atbildības sadalīšanu starp valsti un pašvaldībām. Norāda, ka pēc traģēdijas kļuva skaidrs, ka ir jāatrunā jautājumi par iedzīvotāju pienākumu evakuēties un citiem aspektiem, kas tiešā veidā nav saistīti ar glābšanas darbiem.

M. Kučinskis saistībā ar to, ka Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma projekts šobrīd ir saskaņošanā, Ministru kabinetā, norāda, ka nedrīkst izvīrīt pašmērķi – pēc iespējas ātrāk pieņemt šo likumprojektu. Uz doto brīdi likumprojektā ir vairākas neskaidrības, kuras ir jāatrisina. Tāpēc ir panākta vienošanās, ka maija beigās Latvijas Lielo pilsētu asociācijas eksperti, kopā ar citu pilsētu un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvjiem skatīs likumprojektu, lai saprastu, kā likums reāli varētu darboties. Ir jābūt izpratnei par to, kas katrai no iesaistītajām pusēm ir jādara.

R. Balodis jautā VUGD pārstāvjiem, vai ugunsdzēsēju apmācībai ir nodrošināta pietiekama infrastruktūra?

K. Eklons atbild, ka VUGD rīcībā vēl aizvien nav praktisko nodarbību poligona, kurš ir akūti nepieciešams. Pašlaik VUGD vienīgā iespēja apmācību organizēšanā ir asfaltēts laukums. Šāda poligona neesamība būtiski ietekmē ugunsdzēsēju veikto glābšanas darbu kvalitāti.

R. Balodis jautā, vai poligona esamība nebūtu samazinājusi iespējamību, ka Zolitūdes glābšanas darbos bojā gāja glābēji?

K. Eklons atbild noraidoši, bet atzīmē, ka attiecībā uz pareizu tehnikas un aprīkojuma izmantošanu, poligona neesamība varēja ietekmēt Zolitūdes traģēdijas glābšanas darbus.

R. Balodis atsaucoties uz Iekšlietu ministrijas atbildēs norādīto informāciju par trūkumiem trauksmes sirēnu sistēmā un norādot uz to, ka par trauksmes sistēmām atbildīgas ir arī pašvaldības. Jautā Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvim, vai

pašvaldības ir ko mācījušās pēc Zolitūdes traģēdijas un kas ir darīts, lai trūkumus novērstu. Uzsver, ka Iekšlietu ministrijas sniegtajās atbildēs norādīts, ka ievērojama iedzīvotāju daļa nezina kā rīkoties trauksmes sirēnas atskanēšanas gadījumā.

E. Bartkevičs atbild, ka sirēnas skanēs, bet visur tās tāpat nedzirdēs. Līdz ar to aktualizējas jautājums par VUGD un pašvaldību aprīkojumu uz vietas (megafoniem, speciāli aprīkotām automašīnām). Uzsver, ka bez nemitīgas un sistemātiskas sabiedrības informēšanas neiztikt. Atsaucoties uz savu pieredzi, vadot Ogres pašvaldību, norāda, ka katru gadu plūdu zonās tiek informēti cilvēki un tāpat atrodas cilvēki, “kuri neko nezina.” Tomēr šādu cilvēku skaits katru gadu samazinās, pateicoties informēšanas pasākumiem.

A. Borovkovs norāda uz to, ka sabiedrībā notiek pašorganizācija, piemēram, ir grupa cilvēku, kuri paši uz savu iniciatīvu dodas meklēt pazudušus bērnus. Tāpat ir cilvēki ar specifiskām iemaņām, piemēram, alpīnismā, kas var noderēt glābšanas darbos. Tomēr šādi cilvēki un brīvprātīgo grupas tiek apzinātas haotiski. Ir lielas problēmas ar tālruni 112. Cilvēka zvans tiek vairākkārt pāradresēts, zvans var „norauties”. Nav iespējams noteikt zvanītāja atrašanās vietu. Uzsver, ka šie jautājumi beidzot ir jāatrisina. Zolitūdes traģēdijas glābšanas darbos pietrūka valsts līmeņa vadības, tādas vispār nebija. Jautā, kurš ir galvenais glābšanas darbu organizēšanā, jo sevišķi gadījumos, kad iesaistīti vairāki dienesti, vai, piemēram, citu resoru darbinieki pakļaujas šai personai? Kas būtu noticis Zolitūdes gadījumā, ja glābšanas darbu vadītājs būtu pieņēmis lēmumu, ka ārzemju palīdzība ir nepieciešama, bet kāds vietējā politiskā līmenī noraidītu šo lūgumu?

R. Kozlovskis stāsta, ka konkrēti Zolitūdes glābšanas darbos pats bijis uz vietas un vairākkārt glābšanas darbu vadītājam jautāja, vai nav nepieciešama ārvalstu palīdzība? Viņam tika atbildēts, ka nav jēgas piesaistīt papildus resursus ierobežotās platības dēļ. Norāda, ka katastrofu pārvaldīšanas virsvadība ir Ministru prezidenta prerogatīva, process tiek vadīts caur glābšanas dienestiem un Krīzes vadības padomi. Nākamajā dienā pēc jumta iebrukšanas tika sasaukta Krīzes vadības padomes sēde, kurā tika skatīti jautājumi par glābšanas darbu norisi un palīdzības sniegšanu cietušajiem. Glābšanas darbus uz vietas, neatkarībā no situācijas apmēra un sarežģītības organizē VUGD, un arī šajā situācijā VUGD organizēja glābšanas darbus. Atzīst, ka viss nebija perfekti, un bija vairākas problēmas, kuras ir risinātas Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma projektā.

R. Ločmele-Luņova aicina Iekšlietu, aizsardzības un korupcijas novēršanas komisijas priekšsēdētāju A. Latkovski pievērst uzmanību nepietiekamajam resursu nodrošinājumam VUGD. Norāda, ka Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likumprojekts tiek apspriests jau gadu. Ir pagājis jau pusotrs gads kopš Zolitūdes traģēdijas, un šim likumprojektam jau bija jābūt pieņemtam. Pauž neizpratni, kāpēc Latvijas Lielo pilsētu asociācija tikai tagad attapusies, ka likumprojektam ir vajadzīgi uzlabojumi. Uzsver, ka, ja būs skaidri definēts, kurš ir galvenais glābšanas darbos, tad varēs arī identificēt atbildīgo. Ir jānosaka Valdības atbildība par liela mēroga katastrofu un krīzes situāciju pārvarēšanu.

K. Eklons norāda, ka Civilās aizsardzības plāna 30. pielikumā ir precīzi atrunāti valstī apzinātie riski, un katram no šiem riskiem ir noteiktas atbildīgās un atbalstošās institūcijas. Plānā katrai atbildīgajai institūcijai ir noteikti pienākumi, uzdevumi, kārtības, lai attiecīgo situāciju pārvarētu. Atzīmē, ka pie vienotā tālruņa 112 ieviešanas tiek strādāts. Šobrīd Ministru kabineta noteikumos ir noteikts, ka vietēja līmeņa un paaugstinātas bīstamības objektos mācības tiek organizētas reizi trijos gados, bet valsts mēroga mācības reizi četros gados. Šajās mācības piedalās ar pašvaldību pārstāvji.

R. Balodis jautā, vai VUGD sūta savus darbiniekus uz ārzemēm, piemēram, uz Nepālu, lai paaugstinātu kvalifikāciju?

K. Eklons atbild, ka viens VUGD darbinieks tieši tagad atrodas Nepālā, kā Eiropas Komisijas komandas dalībnieks.

R. Kozlovskis norāda, ka Eiropas fondu finansējuma jaunajā periodā Iekšlietu ministrija ir sagatavojusi projektu par tālruņa 112 platformas izveidošanu atbilstoši Eiropas Savienības standartiem. Uz doto brīdi Eiropas fondu finansējuma darba grupā šai iecerei tika samazināts finansējums. Tā ir viena no ministrijas prioritātēm.

E. Silīna uzsver, ka katastrofu un ārkārtas situāciju stingri centralizēta pārvaldība, kurā var identificēt vienu atbildīgo nebūs, jo tādu ieviest nav saprātīgi.

A. Borovkovs norāda, ka katrā notikumā ir jābūt hierarhijai un ir jābūt vienam cilvēkam, kurš dod komandas.

M. Šics norāda, ka Latvijas civilās aizsardzības sistēmā vājais posms ir pašvaldības. Normatīvie akti VUGD uzliek par pienākumu apmācīt pašvaldību civilās aizsardzības komisijas, tomēr šī pienākuma izpildīšanai ir paredzēti nepietiekami līdzekļi. Reālā situācija ir tāda, ka daudzu gadu garumā civilās aizsardzības komisijas nav sasauktas, nav notikušas mācības. Civilās aizsardzības komisijas ir neaktīvas, tās paļaujas uz VUGD, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu un Valsts policiju. Pašvaldību sagatavotība ir ļoti zema.

I. Cēris lūdz valdības un pašvaldību pārstāvjus paust savu skatījumu par brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrībām.

A. Liepiņš stāsta, ka pašreiz spēkā esošā likumdošana paredz, ka civilās krīzes situācijas Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem un Zemessardzei ir atbalstošā funkcija. Normatīvie akti paredz, ka vienības komandierim ir tiesības līdz 50 karavīriem uz laiku līdz 24 stundām iesaistīt nekavējoties, atbilstoši ziņojot par to Nacionālo bruņoto spēku komandierim un aizsardzības ministram. Ministram savukārt ir tiesības lemt par papildu personāla un materiāli tehnisko līdzekļu iesaisti. Tā kā valsts teritorija ir sadalīta garnizonos, tad nav atšķirība, vai civilā ārkārtas situācija ir notikusi Rīgā vai reģionos. Zolitūdes gadījumā perimetra norobežošanai un gruvešu novākšanai apkārt veikalam tika iesaistīti gan Zemessargi, gan bruņoto spēku karavīri. Tāpat tika piesaistīti armijas kapelāni un psihologi. Aicina turpmākajās civilās aizsardzības mācībās iesaistīt arī šos resursus.

A. Sarkans norāda, ka nav iespējams precīzi noteikt to brīdi, kurā militārajiem spēkiem ir jāpārņem situācijas vadība no civilajiem spēkiem. Tas arī izpaudies nesen organizētajās mācībās Rēzeknē, kur tika izspēlēts “zaļo cilvēciņu” scenārijs.

K. Krēsliņš stāsta, ka katru gadu notiek NATO krīzes pārvaldes mācības, mācības tiek organizētas štāba līmenī, un tajās tiek izspēlēti arī civilie aspekti. Jautā, cik bieži un kādā apmērā šajās mācībās iesaistās Iekšlietu ministrijas un pašvaldību pārstāvji?

R. Kozlovskis stāsta, ka ir notikušas divas apjomīgas mācības Rīgā un Rēzeknē, kas saistītas ar drošības apdraudējumiem. Saistībā ar A. Sarkana pausto par atbildības nošķiršanu norāda, ka bez atsevišķām detaļām situācija ir skaidra. Šādas situācijas ir Iekšlietu ministrijas atbildība līdz tam brīdim, kad civilie spēki netiek galā ar situāciju, tad attiecīgi vadību pārņem Aizsardzības ministrija. Atsaucoties uz savu pieredzi, pašam klātesot Daugavpils civilās aizsardzības komisijā, plūdu laikā, norāda, ka aktualizējās tīri praktiski jautājumi par lāpstu un smilšu maisu nepietiekamību. Šo resursu nepietiekamību veiksmīgi atrisināja tas, ka uz vietas bija pašvaldības vadītājs, kurš pārzina vietējos uzņēmējus un viņu resursus. Valsts dienesti ne vienmēr varēs reaģēt uz šādiem pieprasījumiem. Tādēļ uzsver, ka civilo aizsardzības plānu īstenošana nevar notikt bez pašvaldību iesaistes, paredzot pašvaldību iesaisti rodas arī

pašvaldību pienākums. Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma projekts ir veidots uz risku analīzes pamata un paredz pašvaldību iesaisti.

I. Burvis pauž viedokli, ka Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likumā ir jāparedz centralizēta atbildība. Glābšanas darbu organizēšana ir jānosaka kā pienākums, nevis kā tiesības.

D. Turlais pauž viedokli, ka Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma projekts ir nepilnīgs. Civilā aizsardzība neietver tikai rīcību katastrofu gadījumā, kā to paredz likumprojekts, bet arī rīcību kara gadījumā. Pauž neizpratni par to, ka ārkārtas situācijās, pašvaldībām ir jānosaka pienākumus rīkoties, jo tas ir pašsaprotami, ka pašvaldībām šādās situācijās jārikojas. Likumprojekts nesniedz atbildes par to, kas ir ārkārtas situācija, kā tās tiek pārvarētas, kam ir pilnvaras šādās situācijās. Ne vienmēr ārkārtas situācijās ir jāsauc "kaut kādas" komisijas, piemēram, Rīgas ostā konstatējot bīstamu vielu noplūdi, izpilddirektors iesaista nepieciešamos cilvēkus un tiek uzsākts darbs. Nav jēgas paralēli sasaukt komisiju un "spriedelēt" par to, ko darīt? Tomēr reizē šādās situācijās valsts dienestiem ir jābūt klāt, lai novērotu situāciju, un nepieciešamības gadījumā pārņemtu vadību.

R. Kozlovskis noliedz, ka likumprojekts izslēdz militāros apdraudējumus, arī pašreizējā Civilās aizsardzības plāna pielikumā noteikta civilās aizsardzības sistēmas darbība un reglamentēti sistēmas darbības principi militāra apdraudējuma gadījumā. D. Turlaja minētie aspekti jau ir iekļauti likumprojektā. Norāda, ka pēdējais Latvijas Pašvaldību savienības iebildums ir par finansējuma jaunajai sistēmai. Pēc likumprojekta pieņemšanas, balstoties uz to, tiks izstrādāti apdraudējumu apraksti, nosakot atbildīgos par to pārvarēšanu, draudu realizēšanās gadījumā. Šīs darbības prasīs finansējumu.

D. Vītols jautā, vai normatīvajos aktos nevajadzētu noteikt, ka ārkārtas situācijā, pirms lēmuma par tehnikas piesaisti pieņemšanas, tiek piesaistīti arī speciālisti? Konkrēti Zolitūdes gadījumā tie varēja būt būvspeciālisti.

R. Kozlovskis norāda, ka ir Ministru kabineta noteikumi, kas paredz attiecīgu juridisku personu un arī ekspertu piesaisti šādu glābšanas darbu veikšanā.

K. Eklons piezīmē, ka pašvaldību civilās aizsardzības plānos šie jautājumi ir atrunāti. Katras pašvaldības rīcībā ir būvvalde, kuras speciālistus var piesaistīt.

V. Jemeljanovs jautā, vai civilā aizsardzība ir daļa no nacionālās drošības sistēmas? Vērš uzmanību, ka netiek veikta katastrofu uzskaitē, jautā, vai likumprojektā ir paredzēts šis aspekts? Atzīmē, ka mūsdienās ir pieejamas datorprogrammas, kurās tiek simulētas dažādas situācijas, un attiecīgi šīs sistēmas var izmantot apmācības procesā, bet Latvijā neviens dienests šīs sistēmas neizmanto. Norāda, ka katastrofas ir dažādas, un to pārvarēšanu nav iespējams uzlikt par pienākumu vienam dienestam, ir jāiesaistās dažādiem dienestiem, piemēram, epidēmiju gadījumos. Pauž cerību, ka likumprojektā ir atrunāts, kura institūcija, konkrētajā gadījumā ir atbildīgā. Atzīmē, ka nekur nav definēta valsts civilās aizsardzības plāna struktūra.

R. Kozlovskis atbild, ka civilā aizsardzība ir nacionālās drošības sistēmas sastāvdaļa. Iesaka Rīgas Tehniskajai universitātei mācību procesā ieviest pieminētās datorprogrammas. Apstiprina, ka jaunā civilās aizsardzības sistēma paredzēs, kompetentās institūcijas atbildību par konkrētu apdraudējumu.

V. Jemeljanovs norāda, ka Rīgas Tehniskā universitāte viena pati nav spējīga ieviest šādu simulācijas datorprogrammu, ir nepieciešams valsts atbalsts.

R. Balodis atsaucoties uz Iekšlietu ministrijas atbildēm, jautā, vai atteikšanās no gāzmaskām bija pareiza? Uz dod jautājumu par civilās aizsardzības aizsargbūvēm.

M. Baltmanis skaidro, ka gāzmaskas nav efektīvs veids, lai aizsargātu iedzīvotājus no bīstamo ķīmisko vielu noplūdes. Katrai vielai ir jāizmanto gāzmaska ar attiecīgo

filtrējošo elementu. Daudz efektīvāka ir uzturēšanās telpās vai evakuācija. Ar aizsarg būvēm ir līdzīga situācija.

R. Ločmele–Luņova norāda, ka Zolitūdes traģēdijas glābšanas darbos netika padomāts par cietušo radniekiem, kuri gaidīja pie veikala, līdz brīdim, kad iznesīs viņu tuviniekus. Autobuss, kur uzturēties cietušajiem tika pievests tikai aiznākamajā dienā pēc traģēdijas. Normatīvajos aktos ir ļoti detalizēti jāparedz viss rīcības modelis ārkārtas situācijās.

E. Silīna atzīst, ka šāda situācija ir bijusi un VUGD iespēju robežās mēģināja situāciju uzlabot.

A. Borovkovs uzsver, ka ir jābūt hierarhijai, un vienam cilvēkam, kas dod komandas.

I. Rībena vērs uzmanību, ka civilās aizsardzības mācīšana skolās ir nepietiekama.

R. Kozlovskis stāsta, ka jau 2008. gadā Iekšlietu ministrija bija formulējusi nepieciešamo minimumu, kas jā māca skolās. 2011. gadā Iekšlietu ministrija lūdza Izglītības un zinātnes ministriju iekļaut šo minimumu skolu programmās jau no 2015. gada 1. janvāra. Tomēr saskaņošana ar Izglītības un zinātnes ministriju nebija veiksmīga. Tagad ir panākta vienošanās, ka tikai ar 2018. gadu, tiks uzsākts pilotprojekts 10 skolās.

Komisijas locekļi nolemj, komisijas priekšsēdētāja biedra vakantajā amatā neievēlēt nevienu komisijas locekli, jo ir atlikusi tikai viena komisijas sēde ar liecinieku, ekspertu un atbildīgo amatpersonu uzklauššanu.

R. Balodis pasludina sēdi par slēgtu.

Komisijas priekšsēdētājs R.Balodis

Komisijas sekretārs I.Dālderis

